

*LR švietimo, mokslo ir sporto ministerijai
LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijai
Lietuvos miestų ir rajonų savivaldybėms
Nacionalinei švietimo agentūrai*

LIETUVOS JAUNIMO ORGANIZACIJŲ TARYBOS PASIŪLYMAI DĖL SOCIALINĖS- PILIE TINĖS VEIKLOS ORGANIZAVIMO IR VYKDYMO GERINIMO LIETUVOJE

LiJOT Asamblėja Nr. 63
2026 m. balandžio 18-19 d.
Panevėžys

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (toliau – LiJOT), didžiausia nevyriausybinė jaunimo organizacijų sąjunga Lietuvoje, vienijanti 57 nacionalines jaunimo ir su jaunimu dirbančias organizacijas bei savivaldybės jaunimo organizacijų tarybas, siekia atkreipti atsakingų institucijų dėmesį į socialinės–pilietinės veiklos įgyvendinimo iššūkius bei būtinybę tobulinti šios sistemos aiškumą, prieinamumą ir skaidrumą nacionaliniu lygmeniu.

Mokykla yra viena svarbiausių jaunų žmonių socializacijos erdvių, kurioje jie įgyja ne tik akademinį žinių, bet ir pirmąsias patirtis apie pilietiškumą, bendruomeniškumą bei aktyvų dalyvavimą visuomenės gyvenime. Socialinė–pilietinė veikla bendrojo ugdymo mokyklose yra viena iš svarbiausių priemonių, padedančių mokiniams praktiškai prisiliesti prie pilietinio įsitraukimo, ugdyti atsakomybę už bendruomenę ir suprasti savanorystės bei visuomeninės veiklos reikšmę. Tačiau praktikoje socialinės–pilietinės veiklos įgyvendinimas mokyklose kelia tam tikrus iššūkius. Mokiniai neretai susiduria su neaiškiais socialinės–pilietinės veiklos reikalavimais, skirtingomis veiklų įskaitymo praktikomis ar ribotomis galimybėmis rasti tinkamas savanorystės veiklas, ypač jaunesnio amžiaus mokinių tarpe. Dėl šių priežasčių socialinė–pilietinė veikla kartais suvokiama tik kaip formalus privalomų valandų rinkimas, o ne kaip prasminga pilietinio ugdymo patirtis.

¹Nors tiek nacionaliniu, tiek ²Europos lygmeniu švietimo politikos dokumentuose pabrėžiama praktinio pilietiškumo ugdymo svarba – tai numatyta 2021–2030 m. susitarime dėl Lietuvos švietimo politikos bei Europos Komisijos rekomendacijose dėl bendrųjų kompetencijų mokymosi visą gyvenimą – praktikoje šios nuostatos ne visada įgyvendinamos nuosekliai. Socialinės–pilietinės

¹ Lietuvos Respublikos Seimas. (2021). Valstybinė švietimo 2021–2030 metų strategija. Prieiga: <https://www.e-tar.lt/portal/index.html>.

² European Commission. (2020). Achieving the European Education Area by 2025. Prieiga: <https://education.ec.europa.eu>.

veiklos organizavimas skirtingose mokyklose gali skirtis, o veiklų įskaitymo, kontrolės ir organizavimo kriterijai ne visuomet yra vienodai pateikiami ar prieinami visiems mokiniams. Dėl šių priežasčių tarp formaliojo pilietinio ugdymo turinio ir realios mokinių pilietinės patirties dažnu atveju išlieka atotrūkis, kuris iškraipo realią socialinių-pilietinių veiklų prasmę.

Socialinė-pilietinė veikla turi potencialą tapti svarbia mokinių pilietinių, socialinių ir bendruomeninių kompetencijų ugdymo priemone. Dalyvaudami savanorystės programose, bendruomeninėse iniciatyvose ar socialinėse veiklose, mokiniai gali praktiškai patirti pilietinį įsitraukimą, ugdyti atsakomybę, empatiją ir bendradarbiavimo įgūdžius. Tačiau siekiant tai pasiekti, būtina užtikrinti, kad socialinės-pilietinės veiklos sistema būtų aiški, skaidri, vienodai taikoma ir sudarytų realias galimybes visiems mokiniams įsitraukti į prasmingas veiklas.

Privalu stiprinti socialinės-pilietinės veiklos organizavimo sistemą nacionaliniu lygmeniu, siekiant užtikrinti aiškius veiklų pripažinimo kriterijus, vienodą įskaitymo tvarką, didesnę veiklų prieinamumą bei skaidrų jų įgyvendinimą visose mokyklose. Tokiu būdu socialinė-pilietinė veikla galėtų tapti ne tik formaliu ugdymo reikalavimu, bet ir realia galimybe mokiniams ugdyti pilietiškumą, aktyviai dalyvauti bendruomenės gyvenime bei įgyti svarbias gyvenimiškas kompetencijas. Atsižvelgdami į moksleivių balsą, rekomenduojame koreguoti dabartinę išpildymo tvarką.

Siūlymai:

1. Sukurti vieningą nacionalinę socialinės-pilietinės veiklos įgyvendinimo ir įskaitymo sistemą.

Šiuo metu socialinės-pilietinės veiklos įskaitymo ir atsiskaitymo tvarka skirtingose mokyklose taikoma nevienodai. Mokiniai³ nurodo, kad skirtingos taisyklės, nevienodi reikalavimai veikloms bei netolygus jų vertinimas sukelia nelygių galimybių problemą ir mažina sistemos skaidrumą.

Siekiant užtikrinti vienodas sąlygas visiems mokiniams, būtina nacionaliniu lygmeniu nustatyti aiškią ir vienodą socialinės-pilietinės veiklos organizavimo ir įskaitymo tvarką.

Siūlymas įgyvendinimui:

³ Lietuvos moksleivių sąjunga, sausio mėnesio Vadovų klubų apibendrinimas, 2026. Prieiga: <https://drive.google.com/file/d/1PG9QTgxt86-STCMW2xGo4Cid2IEY38Vd/view?usp=drivesdk>.

Parengti Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymą „Dėl socialinės–pilietinės veiklos organizavimo bendrojo ugdymo mokyklose tvarkos aprašo patvirtinimo“, kuriame būtų nustatyta:

- socialinės–pilietinės veiklos pripažinimo kriterijai;
- suvienodinta socialinių valandų įskaitymo tvarka;
- mokinių atsiskaitymo ir veiklos patvirtinimo principai;
- mokyklų atsakomybės už veiklos organizavimą ir priežiūrą.

Į šių kriterijų sudarymą matome svarbų poreikį įtraukti nevyriausybinės organizacijos, mokinius ir atsakingus asmenis, kurie bus už tai atsakingi mokyklose, pagal nustatytą tvarką.

2. Nustatyti aiškius socialinės–pilietinės veiklos pripažinimo kriterijus

Mokiniai pastebi, kad kai kuriais atvejais nėra aišku, kokios veiklos gali būti pripažįstamos socialine–pilietine veikla. Tai lemia skirtingas interpretacijas ir nevienodą veiklų vertinimą.

Siekiant užtikrinti aiškumą ir skaidrumą, būtina nacionaliniu lygmeniu nustatyti vieningus kriterijus, pagal kuriuos veikla gali būti pripažįstama socialine–pilietine.

Siūlomas teisės akto pakeitimas

Papildyti Švietimo, mokslo ir sporto ministro tvirtinamą socialinės–pilietinės veiklos tvarkos aprašą nauju skyriumi:

Socialinės–pilietinės veiklos pripažinimo kriterijai.

Socialinė–pilietinė veikla turi atitikti šiuos principus:

- veikla yra savanoriška;
- veikla yra naudinga bendruomenei ar visuomenei;
- veikla nėra skirta pelno siekimui;
- veikla prisideda prie mokinio pilietinių ir socialinių kompetencijų ugdymo;
- veikla atitinka mokinio amžių, gebėjimus ir atsakomybės lygį.

3. Sudaryti nacionalinį rekomenduojamų socialinių–pilietinių veiklų katalogą

Mokiniai dažnai susiduria su sunkumais ieškodami veiklų, kurios būtų tinkamos socialinėms–pilietinėms valandoms. Taip pat kyla neaiškumų dėl to, ar konkreti veikla bus pripažinta.

Siekiant padidinti sistemos aiškumą ir prieinamumą, tikslinga sudaryti nacionalinį rekomenduojamų socialinių–pilietinių veiklų katalogą.

Papildomas siūlymas įgyvendinimui

Pavesti Nacionalinę švietimo agentūrą parengti ir nuolat atnaujinti rekomenduojamų socialinių–pilietinių veiklų katalogą, kuriame būtų:

- socialinių veiklų pavyzdžiai;
- galimos organizacijos ir institucijos, kuriose savanoriška veikla būtų pripažinta;
- orientacinis socialinių valandų skaičius už veiklas;
- atnaujinti rekomendacijas mokykloms ir mokiniams dėl veiklų organizavimo.

4. Sudaryti galimybes socialinę–pilietinę veiklą organizuoti mišriu būdu

Mokiniai nurodo, kad socialinę–pilietinę veiklą dažnai sudėtinga vykdyti po pamokų dėl didelio akademinio krūvio, papildomų būrelių ar transporto problemų. Dėl šios priežasties dalis mokinių siūlo veiklą integruoti į ugdymo procesą nesudarant jam trikdžių.

Siūlomas teisės akto pakeitimas

Papildyti bendrojo ugdymo programos nuostata:

Socialinė–pilietinė veikla gali būti vykdoma:

- integruojant ją į ugdymo procesą, įskaitant specialiai tam skirtas socialinės–pilietinės veiklos dienas (angl. „Community service days“ arba „Social action days“), kurios būtų įtraukiamos į bendrąjį ugdymo planą ir organizuojamos periodiškai (pvz., kas du mėnesius), sudarant galimybę mokiniams per šias dienas įgyvendinti dalį (pvz., iki 50 proc.) privalomų socialinės–pilietinės veiklos valandų;
- vykdant ją ne pamokų metu;
- taikant mišrų modelį, derinant abu būdus.

Socialinės–pilietinės veiklos dienų metu mokiniai galėtų dalyvauti savanorystės veiklose, jaunimo nevyriausybinų organizacijų, atvirųjų jaunimo centrų bei kitų organizacijų ar įstaigų iniciatyvose. Už šių veiklų metu įgyvendintas veiklas mokiniai atsiskaitytų socialinės–pilietinės veiklos kuratoriui, kuris patvirtintų mokinio dalyvavimą, įsitraukimą ir sukauptų valandų skaičių.

5. Sukurti skaitmeninę socialinės–pilietinės veiklos registravimo sistemą

Mokiniai pabrėžia, kad socialinių valandų registravimas dažnai vyksta skirtingais būdais ir kartais yra sudėtingas arba nepakankamai skaidrus.

Siekiant užtikrinti veiklos skaidrumą ir paprastesnį administravimą, tikslinga sukurti vieningą skaitmeninę socialinių–pilietinių veiklų registravimo sistemą.

Papildomas siūlymas įgyvendinimui

Pavesti Nacionalinę švietimo agentūrą sukurti skaitmeninę platformą, kurioje mokiniai galėtų:

- registruoti atliktas socialines–pilietines veiklas;
- pateikti veiklos patvirtinimus;
- pateikti trumpą veiklos refleksiją;
- matyti sukauptų socialinių valandų skaičių.

6. Užtikrinti paprastą ir skaidrią socialinės–pilietinės veiklos patikros sistemą

Mokiniai pažymi, kad socialinės–pilietinės veiklos patikra turėtų būti patikima, tačiau neperkrauta perteklinėmis administracinėmis procedūromis.

Papildomas siūlymas įgyvendinimui

Nustatyti, kad socialinės–pilietinės veiklos patvirtinimas galėtų būti vykdomas šiais būdais:

- pateikiant dokumentą su atsakingo asmens parašu iš veiklos vykdymo vietos;
- pateikiant trumpą mokinio refleksiją apie atliktą veiklą;
- pateikiant papildomus veiklos įrodymus (pvz., nuotraukas ar veiklos pristatymą).

Prezidentas

Umberto Masi